

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
МИХАЙЛА КОЦЮБИНСЬКОГО

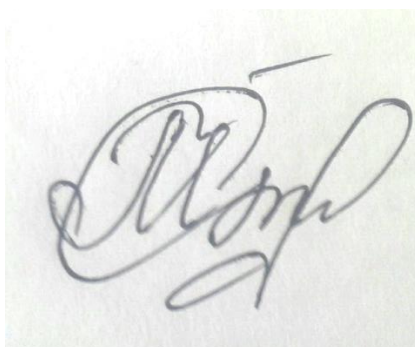
ПИЛЯВЕЦЬ МАРИНА СТЕПАНІВНА

УДК 377.3.016:69(430)(043.3)

**ПІДГОТОВКА КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ У ЦЕНТРАХ
БУДІВЕЛЬНОГО ПРОФІЛЮ У ФЕДЕРАТИВНІЙ РЕСПУБЛІЦІ
НІМЕЧЧИНА**

спеціальність 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

A handwritten signature in dark ink, appearing to read 'Pylyavets', is centered on a light green rectangular background.

Вінниця – 2021

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано у Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського.

Науковий керівник: Гуревич Роман Семенович - доктор педагогічних наук, професор, дійсний член (академік) НАПН України, директор Навчально-наукового інституту педагогіки, психології, підготовки фахівців вищої кваліфікації Вінницького державного педагогічного університету.

Офіційні опоненти:

Бідюк Наталя Михайлівна - доктор педагогічних наук, професор, директор Центру порівняльної професійної педагогіки, завідувач кафедри іншомовної освіти та міжкультурної комунікації Хмельницького національного університету.

Швець Олена Анатоліївна – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри дизайну Навчально-наукового інституту деревообробних та комп'ютерних технологій і дизайну Національного лісотехнічного університету України.

Захист відбудеться 21 грудня 2021 року о «11.⁰⁰» годині на засіданні спеціалізованої вченої ради у Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського за адресою: 21100, м. Вінниця, вул. Острозького, 32, корпус 2, зала засідань.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (21100, м. Вінниця, вул. Острозького, 32) та на сайті університету за адресою www.vspu.edu.ua

Автореферат розіслано «21» листопада 2021 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

А. М. Коломієць

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Обґрунтування вибору теми дослідження. Глобалізація виробництва та зростання взаємозалежності в сучасному світі приводять до того, що національні ринки праці дедалі більше втрачають свою замкненість і відокремленість. Між ними виникають транснаціональні потоки робочої сили, котрі набирають постійного, систематичного характеру. Внаслідок таких змін, ринок праці України та ближнього зарубіжжя потребує висококваліфікованих робітничих кадрів будівельного профілю, але престиж цих професій нині значно знизився в суспільстві.

Інтеграція сучасного освітнього простору, інтенсифікація міжкультурних зв'язків спричиняють зміну світоглядних цінностей професійної (професійно-технічної) освіти (далі П(ПТ)О), де виникає потреба забезпечення конкурентоспроможності української системи підготовки висококваліфікованих робітників на європейському ринку освітніх послуг. З іншого боку, суспільно-економічні та освітні процеси спонукають до формування єдиних вимог щодо надання освітніх послуг у сфері П(ПТ)О, а один із напрямів реалізації такого завдання – поліаспектне дослідження прогресивних ідей розвитку та реформування професійної освіти прогресивних країн, зокрема Німеччини, у напрямі підготовки кваліфікованих робітників у центрах будівельного профілю та збагачення наукових поглядів вітчизняних вчених і педагогів-практиків новими ідеями щодо трансформації й модернізації системи П(ПТ)О в Україні.

Для ФРН характерним є високий рівень розвитку системи професійної освіти, а її ефективне реформування відбувалося в умовах певної економічної кризи та взагалі стало можливим завдяки потужній законодавчій базі, ретельно розробленій стратегії з низки практичних заходів, спрямованих на розбудову широкого партнерства між державними структурами, приватним сектором, освітніми, виробничими установами та суспільством. Адаптація освітнього простору України до європейського рівня породжує низку проблем, а тому дослідження функціонування системи професійної освіти у високорозвинених країнах Європи має важливе стратегічне значення для П(ПТ)О України в сучасних умовах.

Професійна (професійно-технічна) освіта в Україні регулюється такими законодавчо-нормативними документами: Законом України «Про освіту» (2017 р.), «Про професійно-технічну освіту» (1998 р., зі змінами), «Положення про організацію навчально-виробничого процесу» (Наказ МОН від 2006 року №419, зі змінами та доповненнями), а також діють середньостроковий план пріоритетних дій уряду на період 2017-2020 рр. та наказ Міністерства освіти і науки України від 16.03.2015 р. №298 «Про впровадження елементів дуальної системи навчання у професійну підготовку кваліфікованих робітників» тощо.

У Федеративній Республіці Німеччина професійна освіта регулюється низкою нормативно-правових документів. Зокрема функціонують: Закон про професійну освіту (Berufsbildungsgesetz); Закон про охорону праці неповнолітніх (Jugendarbeitsschutzgesetz, JArbSchG) (1960 р., зі змінами 1976р.); Закон про консолідацію та розвиток праці (Arbeitsförderungs Konsolidierungsgesetz, AFKG) (1981 р.); Закон про права та обов'язки роботодавців та трудових колективів (Betriebsverfassungsgesetz, BetrVG) (1972 р.); Закон про розвиток професійної освіти

за рахунок посилення ролі планування та наукових досліджень (Gesetz zur Förderung der Berufsbildung durch Planung und Forschung (Berufsbildungsförderungsgesetz, BerBiTG)) (1981 р.); Положення про промисли (ремісництво) (Handwerksordnung, HwO) (1965 р., із змінами 1990 р.); Закон про тарифні угоди; Закон про тимчасове регулювання права промислових і торгових палат; Закони про торгові і промислові палати; Координаційна угода між регламентом професійної освіти і рамковою навчальною програмою.

Досягнення бажаної конкурентоспроможності вітчизняної системи професійної (професійно-технічної) освіти на світовому ринку освітніх послуг, де наші випускники були б не підсобниками, а висококваліфікованими робітниками в галузі будівництва, вимагають зіставлення із зарубіжними (зокрема німецькими) стандартами й моделями підготовки, орієнтації на прогресивні освітні тенденції демократичних та економічно розвинених держав. Пошук нових шляхів удосконалення П(ПТ)О України, підвищення якості підготовки кваліфікованих робітників спонукає до виокремлення конструктивних ідей світового досвіду, впровадження інноваційних ідей у національний освітній простір.

У теоретичній та практичній підготовці кваліфікованих робітників Федеративної Республіки Німеччина накопичено вагомий досвід організації освітнього процесу відповідно до ціннісних пріоритетів, традицій, історичного, культурного та економічного розвитку цієї країни. Підготовка фахівців будівельного профілю у ФРН є якісною, високоефективною завдяки професійній спрямованості змісту навчання, науково обґрунтованому поєднанню теоретичної та практичної підготовки, гнучкості форм організації навчання, постійному оновленню навчально-матеріальної бази, безперервному вдосконаленню форм і методів організації освітньої діяльності, стандартизації підготовки з відповідних професій, досконалості програм соціального партнерства освіти та підприємництва. Системне вивчення досвіду ФРН, визначення прогресивних ідей та їх адаптація до українських реалій П(ПТ)О сприяють обґрунтуванню перспективних напрямів розвитку вітчизняної системи професійної освіти загалом, зменшенню існуючого розриву між українськими та західноєвропейськими досягненнями у сфері підготовки висококваліфікованих робітників.

Різні аспекти професійної освіти, методики професійного навчання розглядали в своїх працях: А.Ліпсмайєр, Й.Мюнх, А.Шельтен, М.Шміль, В.Штратенверт та інші. Питання порівняльної педагогіки висвітлили О.Анвайлер, І.Рюттеннауер, Г.Хілліг, Л.Фрезе та інші. Особливості організації професійної освіти Німеччини розглядали у своїх працях: Н. Абашкіна, Н. Авшенюк, Т.Десятов, Т. Козак, Н. Креденець, Н. Ничкало, Л. Пуховська, В. Радкевич та інші. Основні аспекти професійної освіти та організації освітнього процесу в закладах професійно-технічної освіти розглядали в своїх працях українські науковці: Н. Бідюк, С. Гончаренко, Р. Гуревич, М. Кадемія, В. Кобиця, Л. Лук'янова, П. Лузан, В. Орлов, Т. Пашенко, В. Паржницький, Г. Романова, В. Сидоренко, М. Сметанський, О. Швець, О. Щербак та інші.

Унаслідок наукового опрацювання українського та зарубіжного теоретичного та практичного досвіду підготовки висококваліфікованих робітників у галузі професійної (професійно-технічної) освіти визначено низку суперечностей між:

практико-орієнтованим випереджувальним характером професійної освіти України та відсутністю чітких механізмів його реалізації; недосконалою законодавчою базою, що унеможливує використання прогресивних ідей реформування П(ПТ)О освіти (наприклад, реалізацію дуальної системи освіти) та нагальною потребою здобуття наукових знань щодо системи організації професійної підготовки у високорозвинених країнах Європи (наприкладі Німеччини); потребою систематичного та системного впровадження інноваційних технологій в освітній процес та застарілою навчально-матеріальною базою закладів професійної (професійно-технічної) освіти України; між невизначеністю соціально-педагогічних умов здійснення соціального партнерства та вимогами ринку праці щодо співробітництва із зарубіжними партнерами в Україні.

Недостатнє теоретичне і практичне розв'язання окресленої проблеми, її актуальність, недостатній рівень теоретичної розробки та практичної реалізації, а також необхідність усунення наявних суперечностей зумовили вибір теми дисертаційного дослідження: **«Підготовка кваліфікованих робітників у центрах будівельного профілю у Федеративній республіці Німеччина».**

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана відповідно до тематичного плану наукових досліджень кафедри педагогіки та професійної освіти Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (номер держреєстрації 011U001620). Тема роботи затверджена рішенням вченої ради Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (протокол №14 від 27.04.2016 р.) та узгоджена у Міжвідомчій раді з координації досліджень у галузі педагогіки і психології Національної академії педагогічних наук України (протокол №6 від 26.11.2019 р.).

Мета дослідження – визначення теоретичних, організаційних і дидактичних особливостей підготовки висококваліфікованих робітників у центрах будівельного профілю у Федеративній Республіці Німеччина та обґрунтування можливості творчого використання прогресивних ідей зарубіжного досвіду для окреслення перспективних напрямів розвитку системи професійної (професійно-технічної) освіти в контексті підготовки майбутніх висококваліфікованих робітників будівельного профілю в Україні.

Для досягнення вищезазначеної мети визначено такі **завдання**:

1. Обґрунтувати теоретичні засади дослідження проблеми розвитку професійної освіти у ФРН.
2. Здійснити ретроспективний та порівняльний аналіз розвитку професійної (професійно-технічної) освіти у ФРН та Україні, визначити її сучасні тенденції.
3. Схарактеризувати систему підготовки кваліфікованих робітників у центрах будівельного профілю ФРН та України, визначити загальні та специфічні тенденції їхнього розвитку.
4. Означити перспективи розвитку системи професійної (професійно-технічної) освіти України в контексті євроінтеграційних процесів на основі творчого використання прогресивних ідей досвіду Німеччини.

Об'єкт дослідження – професійна (професійно-технічна) освіта кваліфікованих робітників у центрах будівельного профілю в Німеччині й Україні.

Предмет дослідження – педагогічні умови підготовки кваліфікованих робітників у центрах будівельного профілю в Німеччині та їх реалізація в Україні шляхом розвитку співпраці з зарубіжними партнерами та запозичення їх передового німецького досвіду.

Задля досягнення мети та розв'язання окреслених завдань було використано такі **методи дослідження**: теоретичні: аналіз наукової літератури, контент-аналіз, порівняльний аналіз, структурний аналіз, елементарно-теоретичний синтез, метод теоретичного моделювання для вивчення, аналізу й узагальнення опрацьованого матеріалу; емпіричні: опис фактичної інформації, кореляційний та факторний аналіз, узагальнення (таблиці, рисунки), порівняння певних якісних ознак, консультації – для забезпечення коректного впровадження ідей у практичну діяльність; компаративні: переклад аутентичної літератури, порівняльний (компаративний) аналіз, порівняльно-історичний метод (ретроспективний та хронологічний), прогностичні: для визначення спільних і відмінних характеристик; методи синергії, пошуку проблемних ознак для забезпечення якості процесів дослідження й опрацювання даних.

Вибір цих методів дослідження зумовлений об'єктом, предметом, метою та ґрунтується на попередньому досвіді їх застосування для ефективного розв'язання окреслених завдань.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що

- *вперше визначено* теоретичні засади та принципи професійної підготовки кваліфікованих робітників у центрах будівельного профілю в Німеччині, крізь призму порівняльного аналізу розвитку професійної освіти в Україні, на основі співпраці з зарубіжними партнерами; *науково обґрунтовано* особливості підготовки кваліфікованих робітників у центрах будівельного профілю в Німеччині (описано особливості функціонування центрів, підходи до створення освітніх програм, партнерські зв'язки, специфіка фінансування, законодавче підґрунтя діяльності таких центрів, особливості організації навчально-методичної роботи (застосування дидактичних методів) організація практичної підготовки учнів (дуальна система навчання);
- *здійснено* порівняльно-педагогічний аналіз професійної підготовки кваліфікованих робітників будівельного профілю ФРН та України;
- *удосконалено* знання про зміст, форми та методи професійної підготовки кваліфікованих робітників будівельного профілю Німеччини та України;
- *уточнено сутність* деяких основних понять – «дуальна система освіти», «соціальне партнерство», «інноваційна модель розвитку закладів професійно-технічної освіти», «модульне навчання»;
- *подальшого розвитку набули* теорія і практика професійної освіти: особливості формування та функціонування законодавчої діяльності та її значення для розвитку професійної освіти як відкритої системи; розроблення ефективних методів організації професійної підготовки кваліфікованих робітників будівельного профілю.

Практичне значення одержаних результатів полягає в реалізації шляхів використання прогресивних ідей німецького досвіду та в розробці методичних

рекомендацій щодо практичного застосування в закладах професійної (професійно-технічної) освіти України німецького досвіду з підготовки високкваліфікованих робітників будівельного профілю. Основні положення, теоретичні висновки, джерельну базу дослідження було залучено для вдосконалення професійної практичної підготовки кваліфікованих робітників будівельного профілю, для розвитку соціального партнерства в ЗП(ПТ)О України та впровадження дуальної системи освіти. Матеріали дослідження можуть бути використані в процесі розробки державних стандартів з відповідних робітничих професій, освітніх програм і навчальних планів підготовки кваліфікованих робітників будівельного профілю на різних рівнях; у процесі викладання освітніх дисциплін з професійної підготовки, в системі підвищення кваліфікації педагогічних працівників у напрямі розширення співпраці з зарубіжними партнерами.

Результати дослідження, узагальнені висновки, методичні рекомендації впроваджено в освітній процес ДНЗ «Вище професійне училище №7 м. Вінниці» (довідка №276 від 22.05.2020 року), Вище художнє професійно-технічне училище №5 м. Вінниці (довідка №360 від 02.06.2020), у роботі Департаменту освіти і науки Вінницької обласної державної адміністрації (довідка №01-22/1678 від 08.04.2020), Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Вінницькій області (довідка №01-17/163 від 19.05.2020 року).

Особистий внесок здобувача. Всі представлені в дисертації наукові результати одержані самостійно. У статті [14] дисертанткою розроблено діагностичні картки для викладачів та майстрів виробничого навчання, які використовуються з метою визначення напрямів удосконалення роботи методичної служби ЗП(ПТ)О. У статті [15] дисертантка висвітлила використання міжпредметних зв'язків на уроках теоретичного навчання, які сприяють формуванню професійних і ключових компетентностей у здобувачів освіти. У статті [16] авторці належить практичний опис власного досвіду застосування нетрадиційних методів навчання. У статті [17] дисертантка описала основні форми колективної роботи, що використовуються у вищому художньому професійно-технічному училищі №5 міста Вінниці. У статті [18] авторкою висвітлено важливість інформаційного компонента в розробці уроку з використанням сучасних технічних засобів навчання. Ідеї співавторів у роботі не використовувались.

Апробація матеріалів дисертації. Основні результати дослідження оприлюднювалися на міжнародних наукових конференціях і семінарах: «Інноваційні підходи закладів професійної (професійно-технічної) освіти України до розширення соціального партнерства (у контексті реалізації Концепції державної політики «Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта» на період до 2027 року)» (Київ, 2019); «Стандартизація професійної освіти в умовах ринку праці» (Київ, 2019); на X Міжнародній науково-практичній конференції «Професійне становлення особистості: проблеми і перспективи» (Хмельницький, 2019); «Сучасна система освіти і виховання: досвід минулого – погляд у майбутнє» (Київ, 2019); на Всеукраїнській науково-практичній Internet-конференції Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Закарпатській області (Ужгород, 2019).

Публікації. Основні результати дисертаційного дослідження висвітлено в таких публікаціях: 8 статей у фахових виданнях (в тому числі 2 зарубіжних видання

та 6 таких, що входять до міжнародних наукометричних баз та 1 стаття в журналі, що індексується в міжнародній наукометричній базі Web of Science); 6 статей у Віснику професійно-технічної освіти Вінниччини/ збірник науково-методичних праць/; 2 публікації у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій.

Структура дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, загальних висновків, списку використаних джерел. Повний обсяг дисертації – 262 сторінки із них 200 сторінок основного тексту. Робота містить 1 таблицю, 7 схем та 6 додатків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У вступі обґрунтовано актуальність і доцільність обраної теми; окреслено мету, завдання, об'єкт, предмет дослідження, методи наукового пошуку; розкрито наукову новизну, теоретичне та практичне значення дисертаційного дослідження; представлено відомості про апробацію й упровадження результатів; подано інформацію про публікації, структуру та обсяг роботи.

У першому розділі «**Підготовка фахівців будівельного профілю як сучасна науково-педагогічна проблема**» розглянуто напрями сучасної порівняльної педагогіки, окреслено інноваційні, та порівняльно-типологічні особливості професійної освіти у провідних країнах світу. Розглянуто основні віхи розвитку та функціонування професійної освіти в Федеративній Республіці Німеччина та в Україні. Здійснено порівняльний аналіз проблем розвитку професійної освіти Німеччини та України в XX столітті та проаналізовано законодавче підґрунтя в системі професійної освіти Німеччини та України з метою окреслення шляхів можливої співпраці й соціального партнерства в царині реформування професійної освіти.

Початкова професійна освіта і навчання як сформована система підготовки кваліфікованих робітників Німеччини, бере свій початок у період Раннього Середньовіччя. У цьому періоді розвитку системи професійної освіти здобуття професійних навичок відбувалося шляхом багаторазового повторення та виконання тієї чи іншої операції або певної послідовності операцій, притаманних конкретній професії. В процесі розвитку суспільства, створення підприємств і фабрик у XIX ст. значно зросла кількість здобувачів освіти у ремісничих школах, і майстер-педагог вже не мав змоги достатньо часу приділяти кожному учневі, а відтак виникла необхідність реформувати цю форму освіти.

Надалі освітній процес був поділений на теоретичну та практичну частини та регулювався «Положенням про ремісництво» (1869-1871 рр.), метою якого було впорядкування системи професійної освіти: підприємства зобов'язані були направляти учнів у школи подальшого навчання (Fortbildungsschule) для одержання загальної освіти і професійних теоретичних знань. У 1876 році державний діяч, економіст К. Бухер увів систему, згідно з якою професійна підготовка мала здійснюватися в школах чи майстернях, а школи зобов'язані були мати свої навчальні майстерні. З 1869-1932 рр. відбувалися перші спроби вдосконалення професійної освіти, зокрема складені перші навчальні програми, зміст яких полягав у поєднанні теоретичного та практичного навчання. В ці роки Г. Кершенштейнер одним із перших увів поняття «дуальної системи». Набуття знань у школах

відбувалося відповідно до віку, а розвиток особистості займав провідні позиції в системі професійної освіти та був спрямований на індивідуалізацію, задоволення внутрішніх потреб людини. Значну роль у розвитку освіти відіграла перебудова Німеччини у промисловому та економічному плані. Розбудова фабрик, заводів, вихід країни на потужну світову індустріальну платформу зумовили необхідність підвищення рівня кваліфікації фахівців. Для збереження сформованих освітніх програм і недопущення дестабілізації в освітній системі було прийнято Закон «Про захист ремісників» у 1897 році, а у 1980 році було створено Німецький комітет з питань технічної освіти, компетенцією якого було вивчення, узагальнення професійної та загальної освіти, правове регулювання, структуризація та систематизація кваліфікаційних освітніх програм і дуальної системи. З 1933 по 1944 роки професійна освіта Німеччини відзначалася технічним розвитком, оновленням структури змісту навчання, створенням нових освітніх програм, упровадженням обов'язкового професійного навчання. З 1945 по 1960 рік, у зв'язку із закінченням Другої світової війни, відбувалися як політичні зміни так і зміни економічного, освітнього характеру. Саме освіта Німецької Демократичної Республіки увійшла у підпорядкування єдиного управління народною освітою, а Федеративної Республіки Німеччина - земельним міністерствам освіти, що утворилися внаслідок адміністративного поділу на федеральні землі окремими органами управління. В цей період відкрилися народні школи (на зміну ремісничим) на базі підприємств, було прийнято низку нормативних актів щодо освіти: Закон «Про єдину соціалістичну систему освіти» (1965 р.); Закон «Про професійну освіту» (1966 р.); «Структурний план освіти» (1970 р.); Закон «Про захист працюючої молоді» (1969 р.). У відповідності саме до цього закону Федеральна установа праці Німеччини повинна була співпрацювати з загальноосвітніми та професійними закладами освіти. На початку XX ст. Німецький комітет з питань виховання і освіти прийняв рішення про реформу народної школи в головну та впровадження дуальної системи освіти у заклади професійної підготовки. Ця система і дотепер має світове визнання. Загалом до затвердження 14.08.1969 року закону «Про професійну освіту», дуальна освіта в Німеччині регулювалася законами про торгівлю, ремесла, промисловість і торговельні палати. Сам термін «дуальна система» був уведений у педагогічну термінологію ФРН в середині 60-х років минулого століття як нова, більш гнучка форма організації професійного навчання. Тобто це подвійна освіта, за якою навчання осіб у закладах освіти реалізується на підприємствах.

Об'єднання Німецької Демократичної Республіки та Федеративної Республіки Німеччина у 1990 році в єдину країну черговий раз спровокувало зміни в освітньому середовищі, що викликали низку проблем: підприємства у зв'язку із скороченням, приватизацією та закриттям змушені були відмовитися від прикріплених до них фахових шкіл, тобто учні не мали змоги навчатися, а викладачі працювати. Це питання було вирішено за допомогою розроблених нових програм, федеральним урядом, федеральною службою працевлаштування та земельними органами. Зміст професійної освіти Німецької Демократичної Республіки та Федеративної Республіки Німеччина мали відмінності. У НДР переважали професії, пов'язані з випуском продукції та сільським господарством, а у ФРН приблизно однакова кількість професій припадала на сферу обслуговування та ремісничо-технічну і

сільськогосподарську. В зв'язку з упровадженням дуальної системи навчання федеральними (державними) та земельними органами влади було надано необхідну кваліфікацію викладачам і майстрам, заклади професійної освіти одержали необхідну нормативну базу, поставлено питання про розбудову позапідприємницьких навчальних центрів на нових землях для забезпечення навчальними місцями та якістю професійної освіти. Система управління освітою у ФРН є децентралізованою. За Конституцією у Німеччині держава контролює систему освіти в країні, але разом із тим, у кожній землі є Міністерство культів, що керує всіма освітянськими питаннями. Тому в 16 федеральних землях наявні різні види шкіл і шкільних систем. Координація та співробітництво центральних і земельних органів освіти здійснюється через Постійну конференцію міністрів культів земель. У 1971 році було укладено «типову угоду» про співпрацю школи і професійних консультаційних центрів, зміст якої полягав у забезпеченні учнів інформацією про професії, заклади освіти, структуру та зміст професійної освіти, тобто так звана профорієнтація.

Аналіз матеріалів дослідження підтверджує, що професійна освіта зазнавала певних проблем. Однак, на основі аналізу наукової літератури, розглянувши детальніше історії формування професійної освітньої системи у Німеччині, можна виокремити три основних етапи: I етап - до 1969 р.; II етап - до 1999 р.; III етап - з 2000 р., що ознаменувався підписанням Болонської декларації.

Щодо хронологічних меж у розвитку підготовки робітничих кадрів в Україні можна визначити такі періоди в розвитку систем професійної підготовки робітничих кадрів в Україні: I період – з кінця 80-х років XIX століття – до 1920 року. Після прийняття «Основних положень про промислові училища» в Україні, як і у всій Росії, розпочалося створення систем промислової, сільськогосподарської та жіночої освіти. Ці системи існували до 1917 року. Впродовж 1917-1920 років жодному з урядів України не вдалося створити будь-яку іншу систему професійно-технічної освіти. II період – 1920-1929 роки. Період створення та становлення української системи нижчої професійної освіти. Він закінчився прийняттям урядових і партійних рішень про уніфікацію освітніх систем Росії і України. III період – 1929-1940 роки. Підготовку робітничих кадрів було підпорядковано господарським наркоматам. Існували галузеві системи підготовки кваліфікованих робітників. IV період – 1940-1959 роки. У цей час була створена та діяла державна система трудових резервів, яка забезпечувала потреби народногосподарського комплексу країни в кваліфікованих робітничих кадрах. V період – 1959 – 1991 роки. Упродовж цього періоду відбулися: утвердження єдиного типу закладів освіти, де здійснювалася підготовка робітничих кадрів – середніх профтехучилищ; перехід до єдиних навчальних планів та програм; інтеграція професійно-технічної і народної освіти в єдину систему. VI період – з 1991 року, тобто з часу проголошення незалежності України. У цей період тривають пошуки власного шляху розбудови системи професійно-технічної освіти, адаптація її до ринкової економіки, приймається перший в історії України Закон «Про професійно-технічну освіту».

Щодо системи впровадження дуальної освіти в Україні, то на сучасному етапі можна говорити про використання в практичній педагогічній діяльності лише деяких її елементів, оскільки немає досконалої законодавчої бази для її ефективної

реалізації. Впровадження елементів дуальної системи освіти забезпечить постійне оновлення навчально-матеріальної бази, розширить джерела фінансування ЗП(ПТ)О, підвищить якісний показник навчальних досягнень здобувачів освіти та їх рівень працевлаштування, загалом зближить заклади професійно-технічної освіти та виробничі підприємства, установи, котрі будуть однаковою мірою зацікавлені в підготовці висококваліфікованого робітника. Створення сучасного єдиного європейського освітнього середовища – необхідна умова успішної реалізації кінцевої мети освітнього процесу.

У другому розділі **«Організаційні та дидактичні засади підготовки кваліфікованих робітників у центрах будівельного профілю в Німеччині»** - визначено основні характеристики організаційно-педагогічних умов функціонування соціального партнерства у професійній освіті Федеративної Республіки Німеччина; окреслено основні напрями розвитку та формування змісту професійно-технічної освіти в Німеччині; визначено особливості дуальної системи освіти та її вплив на динаміку розвитку професійної підготовки кваліфікованих робітників; з'ясовано особливості педагогічної діяльності викладачів і майстрів виробничого навчання в реалізації освітнього процесу для підготовки кваліфікованих робітників у центрах будівельного профілю Німеччини.

Організація системи професійної освіти Німеччини в підготовці кваліфікованих робітників у центрах будівельного профілю є надзвичайно диференційованою. Це відображено у наявності значної кількості різних типів професійних закладів освіти: професійні школи (складова дуальної системи – Berufsschule im dualen System); професійні спеціалізовані училища (Berufsfachschule); додаткові професійні училища (Berufsaufbauschule oder Berufsoberschule); підвищене спеціальне училище (Fachoberschule) та інші. Професійна освіта є доступною для всіх верств населення, в тому числі для тих, хто не має документа про закінчення базової загальної середньої освіти.

Щодо реалізації партнерських зв'язків, то у ФРН є об'єднання різних установ, що мають спільну мету – забезпечення якісної підготовки робітничих кадрів і збагачення ринку праці відповідними фахівцями, в тому числі у будівельній галузі.

Наприклад, ASBau - це мережа компаній будівельної галузі, їх об'єднань, представників громадського сектору, а також кафедр і факультетів у галузі цивільного будівництва та представників студентів, яка була заснована у 2002 році у відповідь на університетські реформи Болонського процесу. Метою є забезпечення професійної німецької освіти з цивільного будівництва. Основна асоціація німецької будівельної галузі включає 10 регіональних асоціацій і 6 спеціалізованих, представляє інтереси 2000 великих і середніх компаній.

Інша установа - Федеральний інститут професійної освіти та навчання (BIBB) був заснований в 1970 році на основі Закону про професійну підготовку (BBiG). Тому він працює як федеральне агентство з питань політики, науки та практики професійної підготовки більше 40 років. Його чинною правовою основою є Закон про професійну підготовку від 23 березня 2005 року, що описує завдання інституту. Своєю науково-дослідною та дослідно-конструкторською роботою, консультаційною діяльністю BIBB допомагає забезпечити економічне та професійне

майбутнє людей шляхом орієнтованої на майбутнє кваліфікації та сприяє підтримці конкурентоспроможності Німеччини.

Унаслідок опрацювання наукових джерел, визначено особливості дуальної системи освіти та її вплив на динаміку розвитку професійної підготовки кваліфікованих робітників. Окреслено позитивні показники дуальної освіти: організація співпраці політиків, бізнесу, соціальних партнерів; розробка законодавчого підґрунтя для визнання національних стандартів якості професійної освіти; навчання учнів під час трудової діяльності; залучення кваліфікованого персоналу з виробництва до педагогічної діяльності (інструктори, викладачі); здійснення інституційних досліджень і консультування (моніторинг якості надання освітніх послуг у сфері професійної освіти, оновлення освітніх стандартів); урахування конкретних запитів підприємств до змісту та якості професійної освіти.

Оновлення змісту професійної підготовки фахівців будівельного профілю ФРН сприяє осмисленій підготовці кваліфікованого робітника до перетворюючої діяльності, що реалізується у різних сферах. На думку німецького педагога В. Грейнерда, центральне положення функціонування дуальної системи визначається не критеріями місця навчання, і не специфічною структурою підприємства – обов'язковою умовою функціонування дуальної системи має бути наявність структури професійної підготовки, організованої за приватно-економічними (ринковими) правилами, якими може управляти держава на основі державних правових норм. Важливе значення має професійний відбір для навчання у дуальній системі в Німеччині. Зокрема професійна освіта дорослих в умовах соціального партнерства є важливою складовою професійного зростання фахівців упродовж розвитку кар'єри. З метою реалізації професійної освіти дорослих у мережі Інтернет віртуально працюють Центри професійної орієнтації, засновані Федеральною біржою праці й Федеральною службою праці в усіх федеральних землях Німеччини, де розміщено пропозиції для здобуття додаткової освіти та підвищення кваліфікації. У будівельній галузі, на сучасному етапі розвитку, зростає попит на кваліфікованих фахівців базового та середнього рівня для виконання будівельних робіт і для управління будівельним виробництвом.

Оновлення методів і форм професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників будівельного профілю ФРН, вивчення методів і форм професійного навчання дозволяє поділити їх на дві основні групи: навчання теоретичних основ спеціальності в професійній школі та практичних засад оволодіння професією на робочому місці. Серед найважливіших методів і форм організації навчання на виробництві виокремлюють такі: трудове наставництво, «дидактична бесіда», створення проблемних ситуацій, «мозковий шторм» (Brainstorming) та інші. Типовою та основною формою організації практичного навчання на підприємствах Німеччини є трудове наставництво. Для розвитку компетентностей та їх структурних компонентів у закладах професійної освіти Німеччини використовують метод «планової гри» (Methode des Planspiels). Активно реалізується метод «екскурсія на підприємство» (Exkursion zum Werk). Основою практикоорієнтованого навчання є виконання проєктної роботи («Projektarbeit») та проведення досліджень («Forschung»). Варто зауважити, що в реалізації освітнього процесу підготовки кваліфікованих робітників використовується практико-орієнтована спрямованість та

інтерактивні методи навчання, що досить поширені в системі професійно-технічної освіти України. В процесі теоретичного дослідження опрацьовані матеріали дозволили зробити висновок, що соціальне партнерство реалізується в системній взаємодії партнерів на федеральному, земельному, галузевому рівнях.

Підвищення кваліфікації педагогічних працівників у системі професійної підготовки фахівців будівельного профілю ґрунтується на спільній думці німецьких науковців, які стверджують, що ядром професіоналізації під час освіти та професійної практики, а також стимулом до високого рівня викладання та вироблення власного педагогічного стилю є глибинна мотивація. Багато людей відвідують курси подальшого навчання за власною ініціативою або продовжують тренуватися в інших умовах. Уже кілька років для цього утвердився термін «маркетинг». Це сигналізує про те, що є процес «перемикавання» між установою, пропозицією та адресатом. Маркетинг, крім залучення учасників, означає також профілювання об'єкта, аналіз ринку та цільову орієнтацію. Впродовж останніх кількох років Німецький інститут освіти дорослих (DIE) сприяв, завдяки заходам і публікаціям, а також подальшому навчанню, теоретичному та практичному введенню, уточненню та впровадженню маркетингових інструментів для подальшого навчання для досягнення гуманних цілей освіти. Структурне оновлення змісту підготовки кваліфікованих робітників є свідченням реформування професійної освіти країни з огляду на соціально-економічні потреби німецького суспільства.

У третьому розділі **«Використання ідей німецького досвіду підготовки кваліфікованих робітників будівельного профілю в системі професійної (професійно-технічної) освіти України»** - представлена порівняльна характеристика особливостей розвитку П(ПТ)О України та Федеративної республіки Німеччина, окреслено основні напрями вдосконалення підготовки кваліфікованих робітників, особливостей організації навчально-виробничого процесу в Україні з огляду на досвід зарубіжних партнерів. Описано сучасні форми та методи організації освітнього процесу в ЗП(ПТ)О в професійно-теоретичній, професійно-практичній і загальноосвітній підготовці висококваліфікованих робітників будівельного профілю. Окреслено основні напрями удосконалення системи професійної підготовки в контексті розвитку соціального партнерства.

Спроби реформування П(ПТ)О в умовах адміністративно-командної системи управління, централізації її планування призвели до перекосів у професійно-кваліфікаційній структурі підготовки робітничих кадрів та у мережі ЗП(ПТ)О. Розвиток професійно-технічної освіти в Україні залежить від багатьох чинників, зокрема від: реальної державної політики; врахування світових тенденцій у науково-технічному поступі різних галузей виробництва; наукового обґрунтування змісту професійної освіти; підготовки нової генерації педагогів професійної освіти; участі роботодавців у підготовці сучасного виробничого персоналу та створенні необхідної матеріально-технічної бази; розвитку соціального партнерства і його законодавчого закріплення; видання підручників нового покоління; забезпечення високоефективної управлінської діяльності на всіх рівнях.

Важливими чинниками розвитку професійної підготовки кадрів є прогнозування на основі моніторингу ринку праці, рівний доступ до здобуття

професій різними категоріями населення, об'єднання зусиль для розвитку соціального партнерства, законодавче забезпечення підготовки конкурентоспроможних фахівців. З огляду на досвід створення професійних стандартів і кваліфікацій у високорозвинених країнах, особливої актуальності набувають нові підходи до розробки Державних стандартів професійно-технічної освіти в Україні: використання модульно-компетентісного підходу, зорієнтованого на результат у конкретному виді професійної діяльності; функціональний аналіз професійних та особистісних компетентностей, котрі користуються попитом на ринку праці, розподілені за кваліфікаційними рівнями та модулями; наближення сфери праці і сфери підготовки кадрів через встановлення нормативних вимог до знань, умінь, особистісних якостей. Професійні стандарти є однією з найважливіших складових національних систем кваліфікацій і передумовою формування національної рамки кваліфікацій, адаптованої до європейської.

На основі узагальнених результатів наукового пошуку окреслено основні напрями удосконалення підготовки кваліфікованих робітників, особливості організації освітнього процесу в Україні. Децентралізоване управління системою освіти ФРН, з одного боку, забезпечує різноманітність типів закладів освіти, з іншого - ця система зумовлює появу розбіжностей серед загальноосвітніх шкіл, що мають певні неузгоджені - між федеративними землями різні назви, вимоги щодо обсягів предметного навантаження, змісту навчальних планів і програм, що послаблюють приватну та професійну мобільність.

На початку 90-х років XX ст. Україна зробила перші кроки до створення системи соціального партнерства в професійній освіті. Згідно з Указом Президента України від 23.05.1993 р., створено Національну раду соціального партнерства. Наступним етапом стало законодавче врегулювання представництва сторін у соціальному партнерстві та з'ясування їхнього правового статусу, зокрема ухвалено Закон України «Про колективні договори і угоди» (1993 р.). З 1993 р. укладаються Генеральні угоди між Кабінетом Міністрів України і профспілковими об'єднаннями України, а з 1999 р. підписуються угоди з Конфедерацією роботодавців України. У 2001 р. набув чинності Закон України «Про організації роботодавців».

На перспективу в Україні є відповідні можливості для подальшого розвитку соціального партнерства у сфері професійної (професійно-технічної) освіти. Науковці Інституту професійно-технічної освіти НАПН України (ІПТО) та дослідники Федерального інституту професійної освіти Німеччини (BIBB) висвітлювали дуальну форму здобуття освіти через узагальнення практичного досвіду та потенціал упровадження елементів дуальної форми навчання в професійну підготовку майбутніх кваліфікованих робітників і роль педагога в умовах дуального навчання, відповідно до статті 9 Закону України «Про освіту». Дослідники BIBB провели низку досліджень та визначили 11 ключових елементів дуальної системи, придатних для впровадження в системах професійної освіти і навчання (ПОН) інших країн. У міжнародній практиці соціальне партнерство в освіті прийнято розуміти як «взаємодію з суб'єктами економічного життя і сфери праці з метою підвищення ефективності професійної освіти і задоволення попиту на вміння та компетенції робочої сили на ринку праці». В Україні немає достатнього досвіду організації професійної підготовки учнів за зразком німецької дуальної

системи освіти. Водночас у закладів професійної (професійно-технічної) освіти України є можливості для здобувачів освіти, одночасно з професійною кваліфікацією, здобути повну загальну середню освіту. В Україні та Німеччині різне співвідношення теоретичного і практичного компонентів професійної підготовки учнів, оскільки у професійних школах Німеччини надається перевага професійно-практичній підготовці. В Україні має місце тенденція до зменшення кількості закладів професійно-технічної освіти і, відповідно, контингенту учнів. А ось у Німеччині спостерігається тенденція до їх зростання.

На підставі вивченого досвіду можна окреслити основні шляхи модернізації П(ПТ)О та наукових досліджень у цій сфері: комплексна та системна робота з підвищення якості П(ПТ)О у напрямі підготовки висококваліфікованих робітників будівельного профілю; забезпечення можливостей для всіх здобувачів освіти рівного доступу до освітнього процесу та його безперервності з використанням дистанційного навчання; систематичне оновлення комплексно-методичного забезпечення з певної професії; розробка та забезпечення реалізації якісного, комплексного та незалежного моніторингу рівня навчальних досягнень учнів та їхнього оцінювання, рівня сформованості компетентностей, працевлаштування тощо; виконання системного аналізу реальних результатів і соціальних ефектів освіти; розробка механізмів розвитку єдиної концепції педагогічної освіти, котра б готувала педагогів професійної освіти нової генерації – орієнтованих на досягнення високих освітніх результатів; забезпечення підтримки інновацій та налагодження обміну передовими практичними методами у педагогіці та у виробничій сфері; розробка дієвих механізмів стимулювання підприємств різної форми власності до співпраці та більш активної участі у підготовці робітничих кадрів у ЗП(ПТ)О та фактичного перетворення закладу на співтовариство, відкрите для соціуму та учасників освітнього процесу; зростання рівня фінансової забезпеченості.

ВИСНОВКИ

На основі узагальнення результатів наукового пошуку сформульовано низку концептуальних висновків.

1. Унаслідок обґрунтування теоретичних засад дослідження проблеми розвитку професійної освіти у Федеративній Республіці Німеччина встановлено, що досвід цієї країни свідчить про доцільність запозичення та упровадження в Україні системи взаємодії центру і регіонів з питань функціонування та розвитку професійної освіти й організації їх діяльності шляхом перерозподілу повноважень і функцій; розширення спектру повноважень щодо менеджменту освіти в обласних державних адміністраціях і створення такого механізму управління, що мотивував би роботодавців та місцеву владу щодо її розвитку; розробка і впровадження механізму багатоканального та різнорівневого фінансування державних закладів професійної (професійно-технічної) освіти, методики розрахунку вартості підготовки кваліфікованих робітників з урахуванням складності професій, базової моделі розрахунку нормативу бюджетного фінансування на одного здобувача освіти; розширення спектру повноважень місцевих органів влади та роботодавців щодо фінансування. Досвід Німеччини

свідчить про доцільність залучення до фінансування виробничої підготовки учнів саме власників підприємств, на базі яких здійснюється їхнє професійне навчання.

2. Завдяки здійсненому ретроспективному та порівняльному аналізу розвитку професійної освіти Німеччини та України окреслено відповідні етапи, на яких виникали ключові зміни в системі функціонування підготовки кваліфікованих робітників. Визначено основні етапи розвитку професійної освіти Німеччини: : I етап – до 1969 р.; II етап – до 1999 р.; III етап – з 2000 р., що ознаменувався підписанням Болонської декларації. Ураховуючи німецький досвід, заслуговують запозичення окремих елементів професійної підготовки за зразком дуальної системи освіти, оскільки в Україні такий досвід майже відсутній. Зокрема, серед основних тенденцій, ефективно в Україні створити дієву систему професійної орієнтації і професійного відбору абітурієнтів, яка сприятиме визначенню якісного потенціалу в здобутті відповідної професії; розробка й впровадження механізмів соціального захисту учнівської молоді у процесі їх професійної підготовки на виробництві, тощо. Посилення впровадження у ЗП(ПТ)О та на підприємствах України систем управління якістю освіти, де у період професійної діяльності основна увага має бути зосереджена не на якості продукції чи наданих послугах, а на тому, щоб фахівці не припускалися помилок, котрі б негативно позначились на якості продукції чи наданих послугах.
3. У роботі охарактеризовано систему підготовки кваліфікованих робітників у центрах будівельного профілю ФРН, що ґрунтується на широкому використанні соціального партнерства та ефективному зстосуванні дуальної системи освіти. Щорічно виробничі установи Німеччини укладають понад 0,5 млн. угод щодо професійної освіти та інвестують у цю сферу понад 30 млрд. євро. Підготовка кваліфікованих робітників будівельного профілю здійснюється за участю підприємств і навчально-практичних (технологічних) центрів. А ось в Україні доречно запровадити належний рівень партнерської співпраці між закладами професійної (професійно-технічної) освіти і підприємствами, на базі яких здійснюється практична підготовка учнів; укладання навчальних угод між учнями та підприємствами, на яких вони проходять практику та на яких, відповідно до угоди, будуть працевлаштовані та оптимальне поєднання теоретичного й практичного компонентів професійної підготовки здобувачів освіти (шляхом збільшення навантаження професійно-практичної підготовки), впровадження у процесі професійної підготовки учнів суб'єкт-суб'єктної взаємодії призведе до підвищення якості підготовки висококваліфікованих робітників та створить відповідні соціально-педагогічні умови для реалізації освітнього процесу в професійній підготовці. Досліджено основні напрями модернізації професійної освіти ФРН щодо підготовки кваліфікованих працівників та встановлено, що вони пов'язані з тими змінами, що відбувалися під час реформування системи професійної освіти загалом: обґрунтована та дієва законодавча база; належні соціально-педагогічні умови (сучасна навчально-матеріальна база, кваліфіковані педагогічні працівники, незалежне та об'єктивне оцінювання) реалізуються завдяки застосуванню системи дуальної освіти, налагодженому соціальному партнерству та здійсненню ефективної профорієнтації сучасної молоді.

4. У дисертаційній роботі означено перспективи розвитку системи професійної (професійно-технічної) освіти України в контексті євроінтеграційних процесів. На основі аналізу форм і методів професійного навчання, що є поширеними у Німеччині, з'ясовано, що в освітньому процесі ЗП(ПТ)О України є доцільним більш широке застосування таких інноваційних форм і методів навчання: трудового наставництва, комбінованого наставництва, роботи у команді, «мозкового штурму», моделювання ситуації, ділових ігор тощо, оскільки вони стимулюють творчу активність майбутніх висококваліфікованих робітників, створюють позитивну мотивацію до набуття знань, умінь і навичок і, таким чином, впливають на покращення рівня професійної підготовки майбутніх фахівців. Інша умова удосконалення професійно-технічної освіти – кваліфіковані та компетентні, вмотивовані викладачі-практики. Особливої уваги потребує підготовка майстрів виробничого навчання, які здійснюють практичну професійну підготовку учнів на підприємстві.

Проведене дослідження, звісно, не вичерпує всіх аспектів окресленої проблеми. Серед подальших напрямів наукового пошуку можна зазначити такі: дидактичне обґрунтування особливостей підготовки фахівців ФРН та України більш широкого спектра робітничих професій; імплементація західноєвропейського досвіду теорії та методики професійної підготовки кваліфікованих робітників в українську систему, збирання та опрацювання аналітичних узагальнених даних співпраці в напрямі євроінтеграції освітнього простору та виробничої сфери.

Опубліковані праці, що відображають основні наукові результати дисертації

1. Пилявець М. С. Компетентісний підхід у реалізації державних стандартів з професій «електрогазоварник», «монтажник санітарно-технічних системі устаткування» // *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*: зб. наук. пр. / [редкол.: А.В. Сущенко (голов. ред.) та ін.]. Запоріжжя : КПУ, 2019. Вип. 64. 168 с. Т. 2., С.106-111
2. Пилявець М. С. Особливості міжнародної співпраці закладів професійної (професійно-технічної) освіти на прикладі вищого художнього професійно-технічного училища № 5 міста Вінниці // *Науковий журнал «Інноваційна педагогіка» Одеса: ПУ «Причорноморський науково-дослідний інститут економіки та інновацій»*, 2019, Вип. 11. 198 с. Т.2., С.118-121
3. Пилявець М. С. Особливості проведення колективних форм методичної роботи для спеціалістів-початківців у закладах професійної (професійно-технічної) освіти // *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету* 2019, Вип. 1 – 146 с., С.106-114
4. Пилявець М. С. Особливості розвитку педагогічної майстерності на педагогічних читаннях у закладах професійної (професійно-технічної) освіти // *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми* // Зб. наук. пр. – Випуск 53 /Київ-Вінниця, 2019. – 248 с., С.73-77
5. Пилявець М., Протас, О., Мартирнет, Л., Ляшкевич, А., Бабишена, М., Чумак, Л., Лазорко, О. (2020). Порівняльний аналіз особливостей професійної освіти в

Україні та Німеччині. *Revista Romaneasca Pentru Educatie Multidimensionala*, 12 (3), 200-212. <https://doi.org/10.18662/rrem/12.3/317>

6. Пилявець М. С. Партнерство як стратегічний ресурс інноваційного розвитку закладів професійної (професійно-технічної) освіти // *Науковий часопис національного педагогічного університету імені м. П. Драгоманова*. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. – Випуск 71: Зб.наук.пр. / М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова. – Київ, 2019. – 306 с., С.188-192
7. Пилявець М. С. Особливості розвитку партнерства в професійно-технічній освіті України // *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми* // Зб. наук. пр.-Випуск 54 / редкол. – Київ-Вінниця, 2019. – 160 с., С.49-52
8. Пилявець М. С. Особливості підготовки кваліфікованих робітників у центрі (BTZ) м. Борсдорф Федеративної Республіки Німеччина // *Herald pedagogiki. Nauka i Praktyka wydanie specjalne*// numer: 57 (07/2020), PhD in Political Science, International political scientist, Ukraine, Warszawa, 2020 – 38 с., С.32-35

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

Основні результати дослідження оприлюднювалися на таких наукових конференціях і семінарах:

9. Пилявець М. С. Педагогічні умови співпраці закладів професійної (професійно-технічної) освіти з зарубіжними партнерами на прикладі Вищого художнього професійно-технічного училища №5 міста Вінниці // Науково-практична конференція «Інноваційні підходи закладів професійної (професійно-технічної) освіти України до розширення соціального партнерства (у контексті реалізації Концепції державної політики «Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта» на період до 2027 року)» XI Міжнародна виставка «Інноватика в сучасній освіті», Київ, 2019;
10. Пилявець М. С. Компетентісний підхід у реалізації Держстандартів з професій «електрогазоварник», «монтажник санітарно-технічних систем і устаткування»// Науково-практична конференція департаменту професійної освіти Міністерства освіти і науки України; ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти»; Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Науково-практична конференція «Стандартизація професійної освіти в умовах ринку праці», Київ, 2019;
11. Пилявець М. С. Партнерство як стратегічний ресурс інноваційного розвитку закладів професійної (професійно-технічної) освіти // *Професійне становлення особистості: проблеми і перспективи*: тези доп. X Міжнародної науково-практичної конференції / ред. Кол.: Н. Г.Ничкало, М. Є. Скиба, В.О.Радкевич [та ін.] - Хмельницький: ХНУ, 2019, с.170;
12. Пилявець М. С. Сприяння розвитку професійної компетентності педагогічних працівників як засобу підвищення якості освітніх послуг в умовах інноваційного середовища системи професійно-технічної освіти // *Всеукраїнська науково-*

практична Internet-конференція Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Закарпатській області, м.Ужгород, 2019.

Наукові праці, які додатково відображають наукові результати дисертації

- 13.Пилявець М. С. *Імідж педагога* // Вісник професійно-технічної освіти Вінниччини // Зб. наук. пр. – Вип. 2 / Вінниця, 2012. – 252 с.
- 14.Пилявець М. С., Титаренко В.В. *Особливості діагностики професійної компетентності та професійних потреб викладачів та майстрів виробничого навчання у ВХПТУ № 5 м. Вінниці* // Вісник професійно-технічної освіти Вінниччини // Зб. наук. пр. – Вип. 3 / Вінниця, 2013. – 459 с.
- 15.Пилявець М.С., Титаренко, В.В. *«Розвиток пізнавальної активності учнів ВХПТУ № 5 м. Вінниці на основі міжпредметних зв'язків* // Вісник професійно-технічної освіти Вінниччини // Зб. наук. пр. – Вип. 4 / Вінниця, 2013. – 286 с.
- 16.Пилявець М.С., Балюк, Д.А. *Проблеми викладання географії та економіки у ПТНЗ і шляхи їх вирішення* // Вісник професійно-технічної освіти Вінниччини // Зб. наук. пр. – Вип. 5 / Вінниця, 2014. – 386 с.
- 17.Пилявець М.С., Лановий, О.В. *Особливості використання колективних форм методичної роботи в ПТНЗ* // Вісник професійно-технічної освіти Вінниччини // Зб. наук. пр. – Вип. 12 / Вінниця, 2017. – 288 с.
- 18.Пилявець, М. С., Афанасьєва, Л. Г. *Роль інформаційного компонента при підготовці до сучасного уроку* // Вісник професійно-технічної освіти Вінниччини // Зб. наук. пр. – Вип. 16/, 2019. – 264с.

АНОТАЦІЇ

Пилявець М. С. «Підготовка кваліфікованих робітників у центрах будівельного профілю у Федеративній Республіці Німеччина» - Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти – Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського. Міністерство освіти і науки України - Вінниця, 2021.

У дисертації охарактеризовано особливості підготовки кваліфікованих робітників у центрах будівельного профілю в Німеччині та запропоновано методичні рекомендації щодо конструктивного застосування в Україні досвіду відповідних напрямів удосконалення та реформування системи професійної освіти Німеччини. Охарактеризовано законодавче підґрунтя функціонування системи професійної освіти Німеччини. Обґрунтовано нормативно-правову базу ФРН, що забезпечує функціонування професійної освіти, відповідну якість підготовки кваліфікованих робітників, джерела фінансування, тощо. В дисертаційній роботі проаналізовано законодавче підґрунтя функціонування П(ПТ)О України та зазначено деякі недоліки у нормативно-правовій документації, які створюють перепони у розвитку професійної освіти на належному рівні. Висвітлено систему

здійснення профорієнтаційної роботи серед учнівської молоді у ФРН, висвітлено роботу центрів будівельного профілю та основні напрями співпраці з аналогічними ЗП(ПТ)О України. Зазначено ефективність функціонування дуальної системи навчання, соціального партнерства та якісного проведення профорієнтаційної роботи серед молоді. Здійснено порівняльний аналіз аналогічної підготовки в Україні, що є поштовхом до створення єдиної відкритої системи професійної освіти.

Ключові слова: модульне навчання, соціальне партнерство, дуальна система, зміст, форми, методи професійної підготовки кваліфікованих робітників, навчально-практичний центр, заклади професійної (професійно-технічної) освіти, стандарт професійно-технічної освіти.

Пилявец М. С. «Подготовка квалифицированных работников в центрах строительного профиля в Федеративной Республике Германия» - Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования. - Винницкий государственный педагогический университет имени Михаила Коцюбинского. Министерство образования и науки Украины. - Винница, 2021.

В диссертации охарактеризовано особенности подготовки квалифицированных работников в центрах строительного профиля Германии и предложены методические рекомендации конструктивного применения в Украине опыта соответствующих направлений усовершенствования и реформирования системы профессионального образования Германии. Обоснована нормативно-правовая база ФРГ, которая обеспечивает функционирование, развитие профессионального образования, соответствующее качество подготовки квалифицированных работников, источники финансирования и т.д. В диссертационной работе проанализирована законодательная основа функционирования профессионально-технического образования Украины и некоторые недостатки в нормативно-правовой документации, которые создают препятствия в его развитии на должном уровне. Описана система осуществления профориентационной работы среди учащейся молодежи в ФРГ, освещена работа центров строительного профиля и основные направления сотрудничества с аналогичными учреждениями профессионально-технического образования Украины. Раскрыто эффективность функционирования системы дуального обучения, социального партнерства и качественного проведения профориентационной работы среди молодежи. Проведен сравнительный анализ аналогичной подготовки в Украине, что является толчком к созданию единой открытой системы профессионального образования.

Ключевые слова: модульное обучение, социальное партнерство, дуальная система, содержание, формы, методы профессиональной подготовки квалифицированных рабочих, учебно-практический центр, учреждения профессионального (профессионально-технического) образования, стандарт профессионально-технического образования.

Pyliavets MS Training of skilled workers in construction centers in the Federal Republic of Germany.- Qualifying scientific work on the rights of the manuscript.

The dissertation on competition of a scientific degree of the candidate of pedagogical sciences specialty 13.00.04 – the theory and a technique of professional education. –Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University. MES Ukraine. Vinnytsia, 2021.

The dissertation describes the peculiarities of training skilled workers in construction centers in Germany and offers guidelines for constructive application in Ukraine of the experience of relevant areas of improvement and reform of the vocational education system in Germany. The legislative basis for the functioning of the German vocational education system is described. In particular, the regulatory framework of Germany, which ensures the functioning, development of vocational education, the appropriate quality of training of skilled workers, sources of funding, etc. is substantiated. The dissertation characterizes the legislative basis for the functioning of vocational (vocational) education in Ukraine and notes some shortcomings in the legal documentation that create obstacles to the development of vocational education at the appropriate level. The system of career guidance work among student youth in Germany, features of the approach to adolescents in choosing a future profession, determining life positions and professional orientation are described. The work of construction centers and the main areas of cooperation with similar institutions of vocational (technical) education of Ukraine are highlighted. The effectiveness of the dual system of education, social partnership and quality career guidance among young people is described.

A comparative analysis of similar training in Ukraine, which is the impetus for the creation of a single open system of vocational education. The dissertation reveals the socio-pedagogical prerequisites for the formation and effective functioning of the vocational education system in Germany. Certain historical stages of the corresponding changes in the system of vocational education, which are caused by economic, social, social and cultural-spiritual factors caused by the historical development of the German state, are determined. As a result of elaboration of scientific sources, the peculiarities of the dual system of education and its influence on the dynamics of professional development of skilled workers are determined. The dissertation outlines the peculiarities of the formation and development of the dual education system not only in Germany but also in other European countries, where its effectiveness has been proven (Austria, the Netherlands, Denmark, Switzerland). It was found that in Germany and all these countries, preference is given in the educational process to the practical training of skilled construction workers. As a result of the research, the peculiarities of pedagogical activity of teachers and masters of industrial training in the implementation of the educational process for the training of skilled workers in construction centers in Germany were clarified. Elaboration of scientific and pedagogical literature and practical experience of

professional training of students, the activities of training centers for skilled construction workers in Germany, the peculiarities of the educational process are covered through the prism of cooperation with vocational (vocational) education in Ukraine. Based on the generalized results of scientific research, the main directions of improving the training of skilled workers and the organization of the educational process in Ukraine are outlined, taking into account the experience of foreign partners. The methodological aspect of the dissertation is based on the main methodological approaches to scientific and pedagogical research (systemic, holistic, activity and competence, providing objectivity, reliability, critical thinking of the results), taking into account methodological advice and recommendations for comparative pedagogical research. The working hypothesis of the study was the assumption that to improve the quality of vocational training of skilled construction workers in vocational (technical) education institutions of Ukraine is possible if you apply the constructive experience of vocational training in Germany, taking into account the practical orientation and developed appropriate guidelines. The working hypothesis of the study was the assumption that to improve the quality of vocational training of skilled construction workers in vocational (technical) education institutions of Ukraine is possible if you apply the constructive experience of vocational training in Germany, taking into account the practical orientation and developed appropriate guidelines.

Key words: modular training, social partnership, dual system of vocational education, content, forms, methods of professional training of skilled workers, educational and practical center, institutions of professional (vocational) education, standard of vocational education. modular training, social partnership, dual system of vocational education, content, forms, methods of professional training of skilled workers, educational and practical center, institutions of professional (vocational) education, standard of vocational education.